

Rapportage Nulmeting

Digitalisering Erfgoedcollecties Utrecht

Musea

Marianne de Rijke
digitaal-erfgoed-coach
senior adviseur musea en erfgoed
Landschap Erfgoed Utrecht
juni 2020

Landschap
+Erfgoed
Utrecht

netwerk
digitaal
erfgoed

Inhoudsopgave

1. Samenvatting

2. Inleiding en achtergrond

3. Uitkomsten nulmeting musea

2.1 De staat van de gedigitaliseerde collectie:

in hoeverre is deze zichtbaar en bruikbaar?

2.2 Hoe duurzaam en actueel is de digitalisering?

2.3 Hoe staat het met het (her)gebruik van de collectie?

2.4 Is er visie, beleid en hoeveel kennis is er?

2.5 Aanvullende vragen, wensen, tips, opmerkingen?

4. Conclusies

1. Samenvatting

In februari van dit jaar hebben de digitaal-erfgoed-coaches van Landschap Erfgoed Utrecht, Marianne de Rijke en Mieke Heurneman een nulmeting uitgevoerd naar de stand van zaken omtrent digitalisering van collecties van de musea en historische verenigingen in de provincie Utrecht. Daarvan zijn twee rapportages gemaakt. In deze vind je de uitkomsten en belangrijkste conclusies uit de nulmeting van de musea.

De vragenlijst was net voor de coronacrisis uitgezet. Sinds die tijd is er ontzettend veel gebeurd, waaronder op digitaal vlak. Los van het onderzoek kunnen we bij Landschap Erfgoed Utrecht nu al concluderen dat de musea – helaas door een trieste aanleiding – in korte tijd heel anders zijn gaan denken over digitale zichtbaarheid en contact houden met hun publiek.

De Utrechtse musea koppelen digitalisering vooral aan het vraagstuk van behoud. Dat men het ook doet voor gebruiksdoeleinden en richting het publiek wordt veel minder tot niet aangegeven. Voor een deel zijn de conclusies uit het onderzoek te begrijpen aangezien er bij de meeste musea weinig tot geen informatiebeleid is uitgedacht en vastgelegd. Anders gezegd: er is nauwelijks een visie op wat men wil bereiken met de gedigitaliseerde collecties.

Een andere observatie is dat het merendeel van de museumcollecties bestaat uit voorwerpen en beeldmateriaal. Het is interessant om te kijken welke connecties er gevormd kunnen worden met de collecties van archieven, historische verenigingen, bibliotheken en data over monumenten. Zo kan er een thematische aanpak ontstaan van digitalisering en het koppelen/versterken van een verhaal richting het publiek. Ook op gemeentelijk niveau kan dit een boeiend verhaal opleveren waarmee gemeentes zich kunnen profileren. Ter inspiratie wijzen we graag op de [Erfgoedprikken animatie](#) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed die hier op aansluit.

Adlib is het meest gebruikte collectieregistratieprogramma bij de ondervraagde musea. De Windows-applicatie is vervangen door de nieuwe webbased applicatie Axiell Collections. Omdat Adlib niet meer wordt ondersteund, zullen musea moeten overstappen naar Axiell Collections of een ander programma.

De meeste musea hebben hun collectiegegevens op lokale dragers staan (harde schijf, usb, et cetera), gedeeltelijk zonder (regelmatige) back-up. Dit is een risico voor de houdbaarheid van deze gedigitaliseerde gegevens.

Tot slot blijkt uit het onderzoek dat er diverse problemen, obstakels en kennislacunes zijn waar musea tegenaan lopen. We noemen bijvoorbeeld het beperkte gebruik van thesauri (waarbij de [AAT](#) het meest voorkomt), de auteurs- en gebruiksrechten van de collectiestukken, het ontbreken van geld en/of menskracht (vrijwilligers) bij het uitvoeren van digitalisering en vervolgprojecten – met name menskracht met kennis van dit vakgebied.

Er zijn kortom veel praktische hobbels die door musea genomen moeten worden om goed het onderwerp digitalisering te kunnen oppakken. Dit is iets waar de NDE zich zeker rekenschap van zou moeten houden. Het aanbieden van tools is een ding maar de bedding is niet altijd even vruchtbaar waar in het terecht komt.

Een positieve afsluitende opmerking is dat er veel animo bestaat voor digitalisering en dat de musea zich graag laten informeren. Dit opent de deur voor verdere samenwerking en kennisdeling. De digitaal-erfgoed-coaches van Landschap Erfgoed Utrecht gaan met de uitkomsten aan de slag!

2. Inleiding en achtergrond

Nationale Strategie Digitaal Erfgoed: initiatief van Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE)

Het [Netwerk Digitaal Erfgoed](#) (NDE) is gestart vanuit het ministerie van OCW en is een landelijk samenwerkingsverband op het gebied van digitaal erfgoed. De uitgangspunten zijn in 2015 vastgelegd in de [Nationale Strategie](#) Digitaal Erfgoed. Deze strategie heeft als uitgangspunten:

- Maak als erfgoedveld meer werk van gestandaardiseerde sectoroverstijgende voorzieningen.
- Omdat het gebruik van erfgoedcollecties uiteindelijk de maatschappelijke waarde ervan bepaalt, staat de gebruiker centraal.
- De samenwerking krijgt vorm in drie werkprogramma's:
 - *Digitaal Erfgoed Zichtbaar* vergroot de zichtbaarheid van collecties, verkent de vraag van gebruikers en bevordert (her)gebruik van digitale collecties.
 - *Digitaal Erfgoed Bruikbaar* verbetert de mogelijkheden tot gebruik van collecties door ze gezamenlijk online beschikbaar te stellen, door data te verbinden en te verrijken met behulp van termenlijsten en thematisch beheer en door gerichte diensten te ontwikkelen.
 - *Digitaal Erfgoed Houdbaar* werkt aan het sector overstijgend delen, benutten en opschalen van voorzieningen voor duurzaam behoud en toegang, met aandacht voor kostenbeheersing en onderlinge rolverdeling.

Manifest Netwerk Digitaal Erfgoed

Op 1 oktober 2018 ondertekende Landschap Erfgoed Utrecht (LEU) – samen met de andere provinciale erfgoedhuizen en -instellingen – het [manifest](#) van het NDE.

Hiermee onderschrijven we als organisatie de ambitie dat we de digitale erfgoed informatie in de provincie Utrecht zo zichtbaar, bruikbaar en houdbaar mogelijk willen maken, volgens de principes van de Nationale Strategie Digitaal Erfgoed.

Het uitgangspunt van het NDE is dat de erfgoedsector alleen het maximale uit digitaal erfgoed kan halen als alle partijen hierin samen optrekken. Zo kunnen we er gezamenlijk voor zorgen dat er meer mensen op een makkelijkere manier digitaal erfgoed gebruiken en beleven.

Intensiveringsprogramma NDE

Voor 2019-2020 geeft het NDE invulling aan verschillende onderdelen van de zogenaamde intensiveringsopdracht vanuit OCW, zoals beschreven in het Programmaplan Intensivering NDE 2019-2020. Het NDE heeft de opdracht gekregen om op het gebied van het beheer van het digitale erfgoed de dienstverlening te intensiveren en het mogelijk te maken dat ook collecties van kleinere instellingen duurzaam digitaal beschikbaar komen. De intensivering richt zich enerzijds op het ontwikkelen van generieke voorzieningen en anderzijds op het vergroten van de deskundigheid om het digitale erfgoed te behouden, te gebruiken en te presenteren. Een methode om deze beide doelen te dienen is het reeds bestaande landelijk dekkende advies-, ondersteunings- en begeleidingsnetwerk op het gebied van erfgoed erbij te betrekken: [OPEN](#), het Overleg van Provinciale Erfgoedhuizen Nederland.

Steunpunt Digitalisering

Bovengenoemde intensivering heeft in iedere provincie vorm gekregen door de inrichting van een [Steunpunt Digitalisering](#). In dit steunpunt wordt aangesloten bij de doelen van het NDE. Ook is er ruimte voor een al dan niet thematische aanpak die aansluit bij de visie van de betreffende OPEN-organisatie plus de vraag vanuit het veld. De principes om gedigitaliseerd erfgoed zichtbaar, bruikbaar en houdbaar te maken zijn leidend, maar we gaan ook in op de obstakels (en kansen) die de erfgoedorganisaties ervaren in de praktijk.

Bij LEU zijn voor de uitvoering twee digitaal-erfgoed-coaches werkzaam: Mieke Heurneman met als specifiek aandachtspunt de historische verenigingen en de archieven en Marianne de Rijke voor de musea.

Nulmeting

Met deze nulmeting heeft het Steunpunt Digitalisering Landschap Erfgoed Utrecht informatie opgehaald bij musea en historische verenigingen in de provincie Utrecht. Centraal stond de vraag wat de stand van zaken is rond gedigitaliseerde collecties. Ook is gekeken naar de mogelijke wensen en hulpvragen rond digitalisering. Zo kunnen wij als digitaal-erfgoed-coaches beter de helpende hand bieden waar gewenst – bijvoorbeeld met advies of een training. De resultaten van de historische verenigingen en de musea zijn in

twee verschillende rapportages verwerkt. Op die manier kunnen beide doelgroepen zich makkelijker herkennen in de gegeven antwoorden.

Wat kun je ermee en wat kun je verwachten?

Met de nulmeting is er nu een eerste overzicht van wat beschikbaar is aan gedigitaliseerde collecties in de provincie én wat de belangrijkste wensen en vragen vanuit het veld zijn.

Deze meting biedt inzicht in onder meer:

- de stand van zaken omtrent digitalisering;
- de gewenste ondersteuning vanuit het Steunpunt Digitalisering, bijvoorbeeld in de vorm van kennisbijeenkomsten, cursussen en adviezen;
- een aanknopng voor interessante collecties, thema's en verhalen met het platform [UtrechtAltijd](#);
- een provinciaal overzicht dat als basis kan dienen voor verder beleid;
- welke musea actief ermee verder willen.

Voor wie is deze 0-meting bestemd?

De nulmeting is in eerste instantie bestemd voor de digitaal-erfgoed-coaches van Landschap Erfgoed Utrecht. Met de uitkomsten kunnen wij beter advies-op-maat bieden en inspelen op uitdagingen en kansen.

De nulmeting is ook bestemd voor de (deelnemende) musea, als terugkoppeling, om te zien hoe zij ervoor staan ten opzichte van andere organisaties en om kennis te nemen van de conclusies en aanbevelingen.

De nulmeting is ten slotte van nut voor organisaties musea die samenwerken met Landschap Erfgoed Utrecht, zoals de provincie Utrecht, het Netwerk Digitaal Erfgoed en de daarbij aangesloten digitaal-erfgoed-coaches van de provinciale erfgoedhuizen.

Werkwijze

Begin februari 2020 zijn 42 musea aangeschreven voor het invullen van de nulmeting. 25 musea, waaronder zowel grote als kleine, hebben aan dat verzoek voldaan. De resultaten in deze rapportage zijn gebaseerd op hun antwoorden. Veel dank aan de musea die de moeite hebben genomen de vragenlijst in te vullen.

Op de volgende pagina's is een deels grafische weergave te vinden van de vragen en de antwoorden. Daaraan gekoppeld zijn conclusies en tips.

Bij de historische verenigingen is eenzelfde nulmeting gedaan en daarvan is een aparte rapportage gemaakt. Een enkel museum dat onder een historische vereniging valt en een paar oudheidkamers zijn eveneens meegenomen in de rapportage van de historische verenigingen.

Digitalisering en alles wat ermee samenhangt is enorm in beweging. Zo zijn alle digitaal-erfgoed-coaches vanuit het NDE gezamenlijk aan de slag gegaan met nieuwe producten. Denk bijvoorbeeld aan een nieuwe versie van het Spoorboekje Digitalisering Erfgoedcollecties dat in het najaar uitkomt. Houd daarom regelmatig de website van het NDE in de gaten en abonneer je op de NDE-[nieuwsbrief](#)!

Contact

Heb je vragen? Neem dan contact op met Marianne de Rijke, m.derijke@landschaperfgoedutrecht.nl, 030-2219782. Of kijk op de Landschap Erfgoed Utrecht [website](#).

3. Uitkomsten nulmeting musea

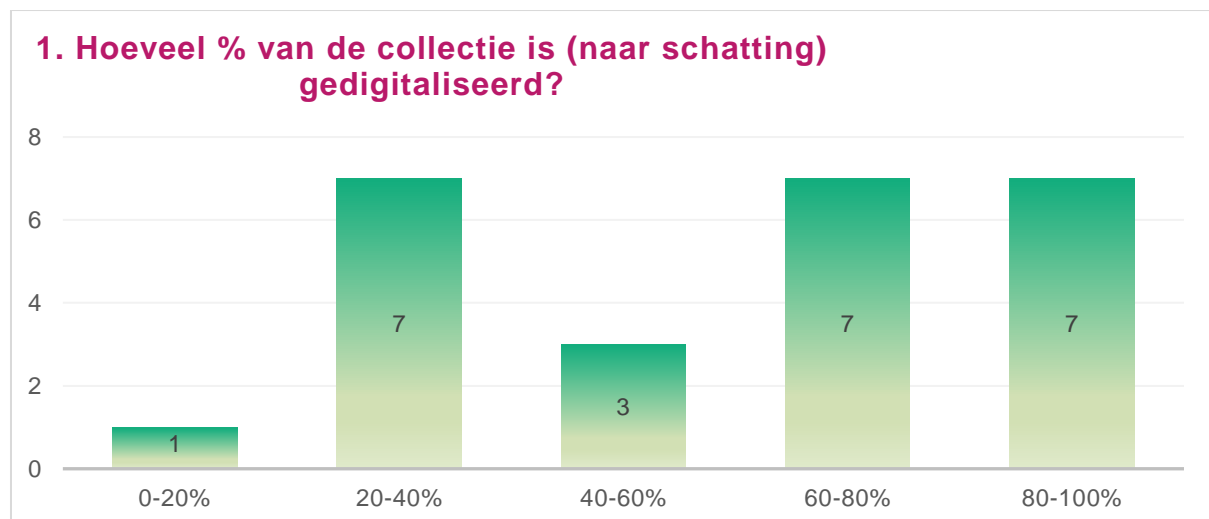
De vragen voor de nulmeting zijn onderverdeeld in vijf thema's:

- 2.1 De staat van de gedigitaliseerde collectie:
in hoeverre is deze zichtbaar en bruikbaar?
- 2.2 Hoe duurzaam en actueel is de digitalisering?
- 2.3 Hoe staat het met het (her)gebruik van de collectie?
- 2.4 Is er visie, beleid en hoeveel kennis is er?
- 2.5 Aanvullende vragen, wensen, tips, opmerkingen?

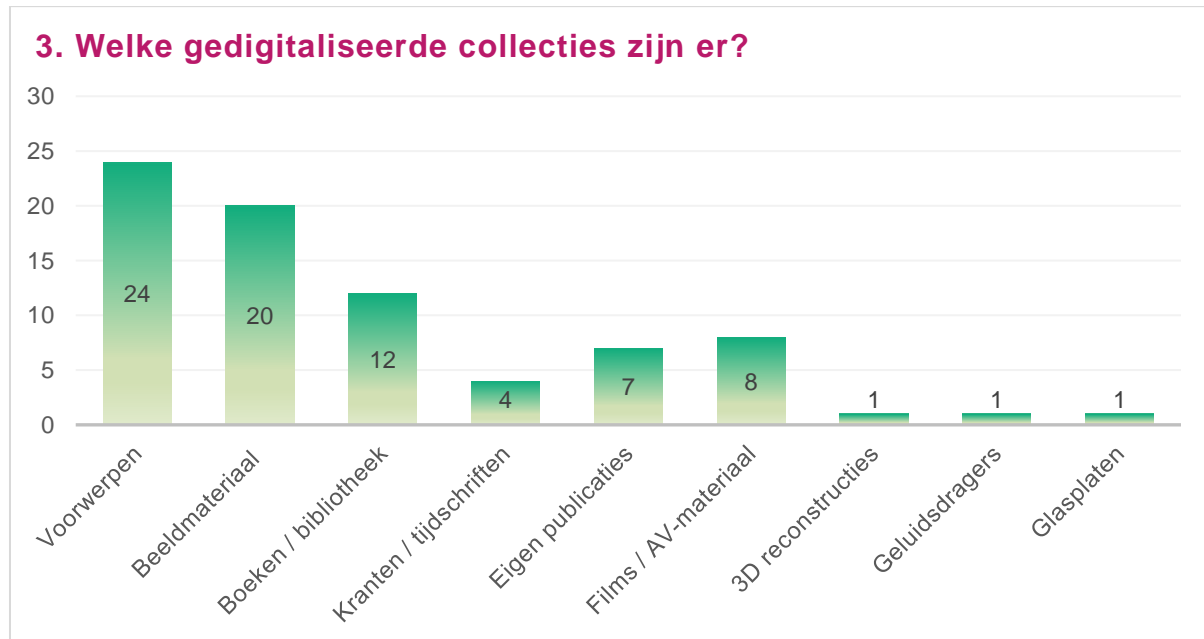
Per thema worden de vragen en de antwoorden besproken en vind je conclusies en tips voor hoe je verder kunt met dit onderwerp.

2.1 De staat van de gedigitaliseerde collectie: in hoeverre is deze zichtbaar en bruikbaar? (vraag 1-5)

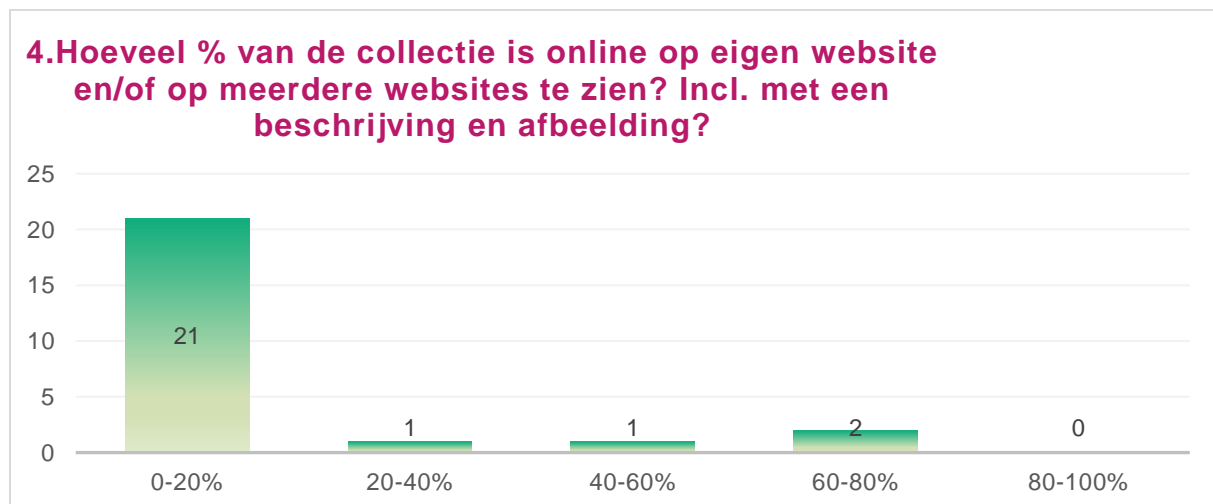
De eerste vijf vragen hebben betrekking op de digitale collecties bij de musea: in hoeverre zijn ze zichtbaar en bruikbaar?

De uitspraken in deze vraag zijn ontleend aan het [Spoorboekje Digitalisering Erfgoedcollecties](#). Ze geven de verschillende niveaus aan waarop erfgoedorganisaties volgende stappen kunnen zetten in hun digitaliseringsproces. Het Spoorboekje is volgens deze niveaus ingedeeld. Zo kun je makkelijk je eigen instapniveau bepalen.

Een van de musea refereerde bij een andere vraag naar een groot deel van de collectie die toegankelijk is via Het Geheugen op [Delpher.nl](https://delpher.nl).

Conclusie

De staat van de gedigitaliseerde collectie: in hoeverre is deze zichtbaar en bruikbaar?

We concluderen dat de digitale toegankelijkheid van de Utrechtse museumcollecties nog in de kinderschoenen staat. Onbekend is vooralsnog of dat komt door een gebrek aan visie, doelen, middelen, menskracht of een mix van deze redenen.

Tips

Ben je echt een beginner en weet je niet wat digitaliseren inhoudt? Op de [website](#) van Digitaal Erfgoed Nederland kun je daar meer over lezen.

Bekijk het [Spoorboekje Digitalisering Erfgoedcollecties](#) en lees het gedeelte dat past bij jouw instapniveau. Dit helpt je om vervolgstappen te zetten in je digitaliseringsproces. Op dit moment wordt hard gewerkt aan een vernieuwde uitgave van het Spoorboekje. Die komt in het najaar uit.

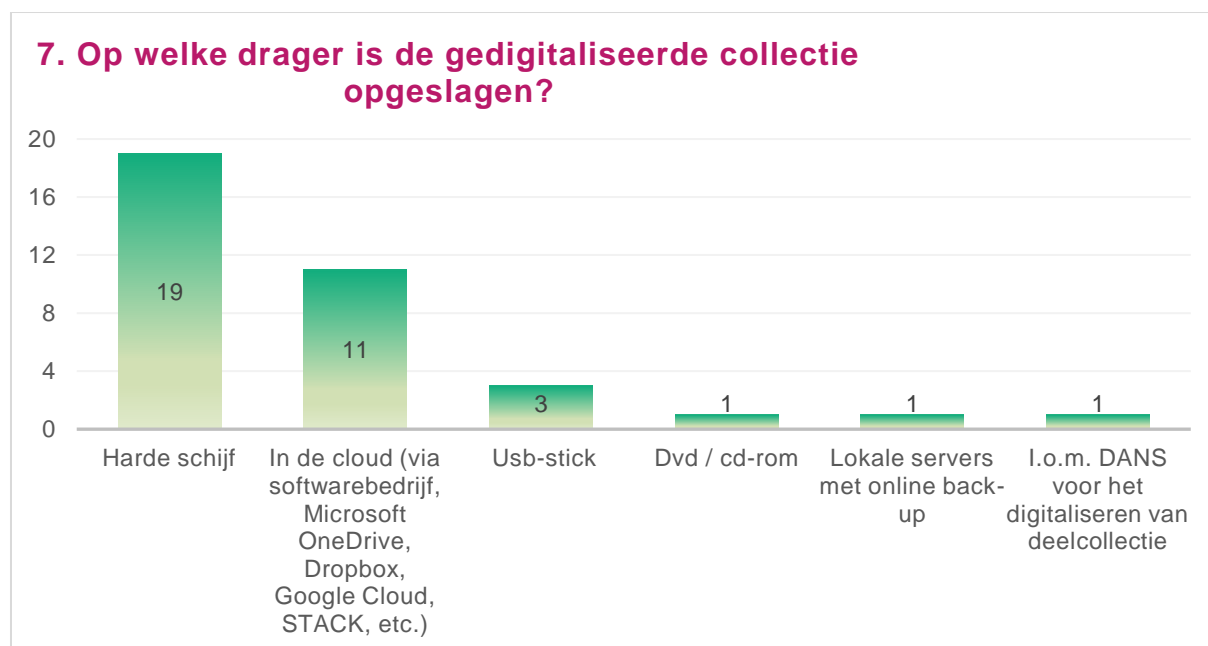
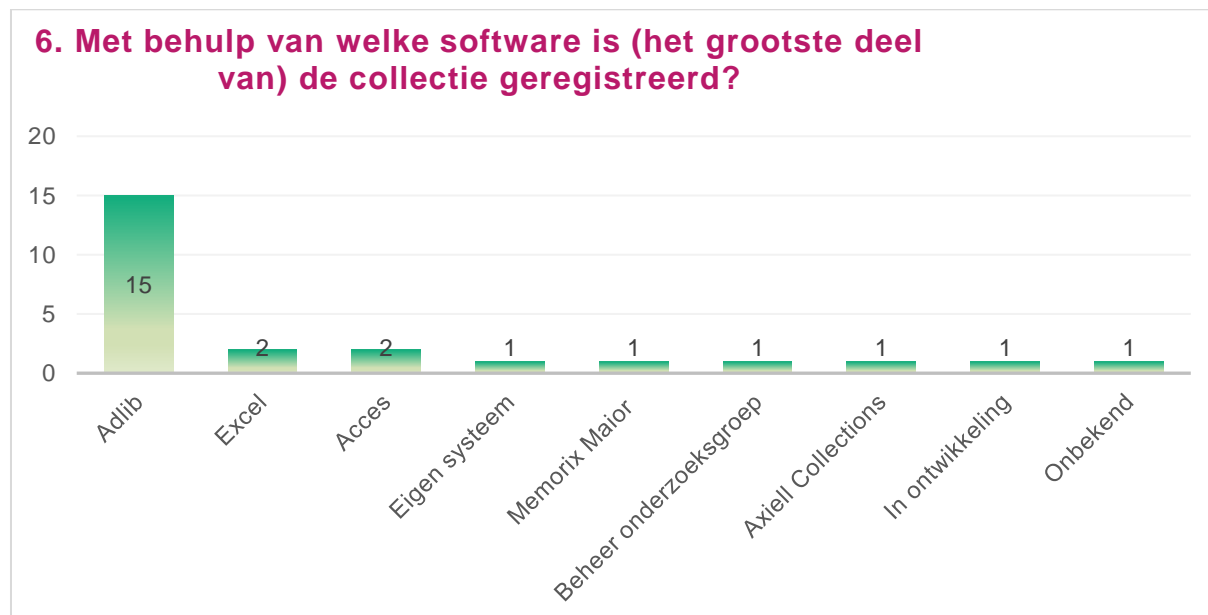
Als je wilt dat je collectie zichtbaar wordt voor een nog breder publiek, kun je ervoor kiezen om de data te delen op bepaalde platformen, zoals [Collectie Nederland](#), [Netwerk Oorlogsbronnen](#), [Europeana](#) of [Utrecht Altijd](#).

Een prachtig internationaal collectieplatform is [Google Arts & Culture](#). Het Centraal Museum bijvoorbeeld is hier met een deel van zijn collectie op te zien. Als je dat wilt met de collectie van jouw museum, vraag dan [hier](#) informatie op. Wil je je hierin verdiepen, dan kan dat via de [digitale toolkit](#).

Beeldkwaliteit: voor een gebruiker is het prettig als een foto schermvullend in beeld kan komen. Daarvoor moet een foto minimaal 1000 pixels breed zijn. Om een foto op hetzelfde formaat als het origineel af te kunnen drukken, moet die op minimaal 300 dpi gescand zijn. Wil je een foto groter kunnen afdrukken (bijvoorbeeld voor een poster of tentoonstelling), dan moet hij bovendien minimaal 3000 pixels hebben.

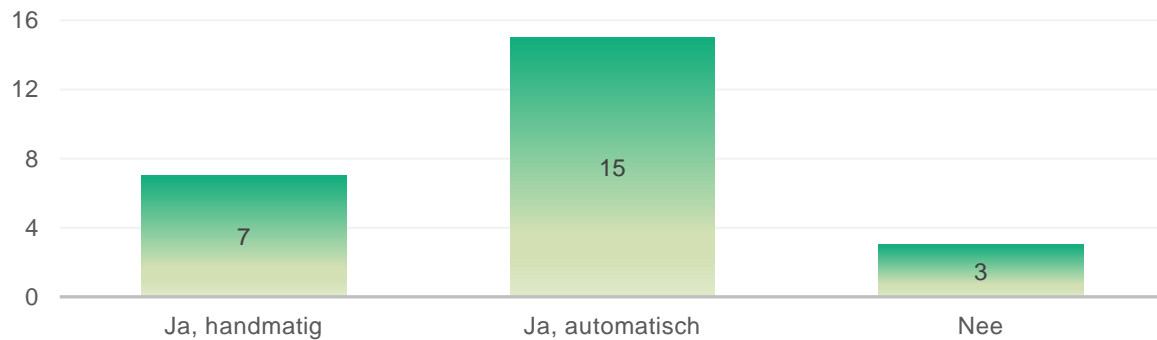
2.2 Hoe duurzaam en actueel is de digitalisering? (vraag 6-9)

Voor de houdbaarheid en duurzaamheid van je digitale collectie is een aantal zaken belangrijk: Welk systeem gebruik je voor de registratie van de collectie? Hoe bewaar je de collectiegegevens en wordt daar ook een back-up van gemaakt?

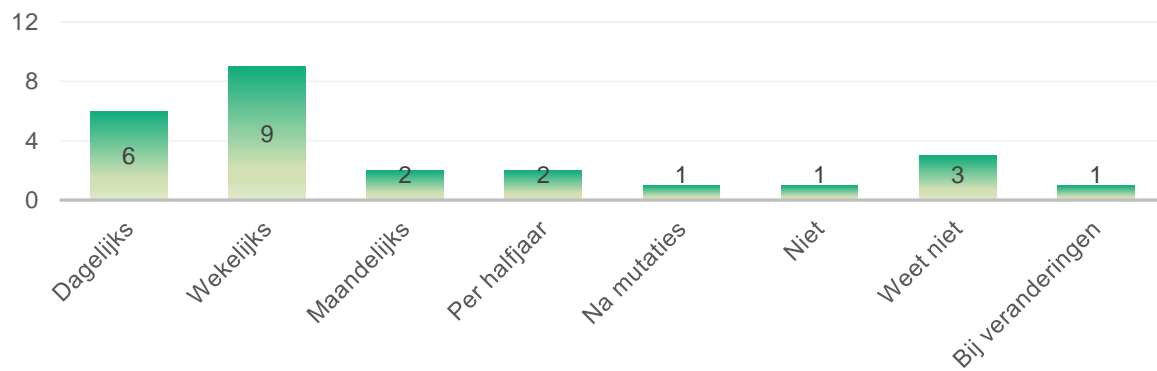

DANS (Data Archiving and Networked Services) is een instituut van KNAW en NWO. Deze organisatie stimuleert onderzoekers om hun digitale onderzoeksgegevens vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar te maken.

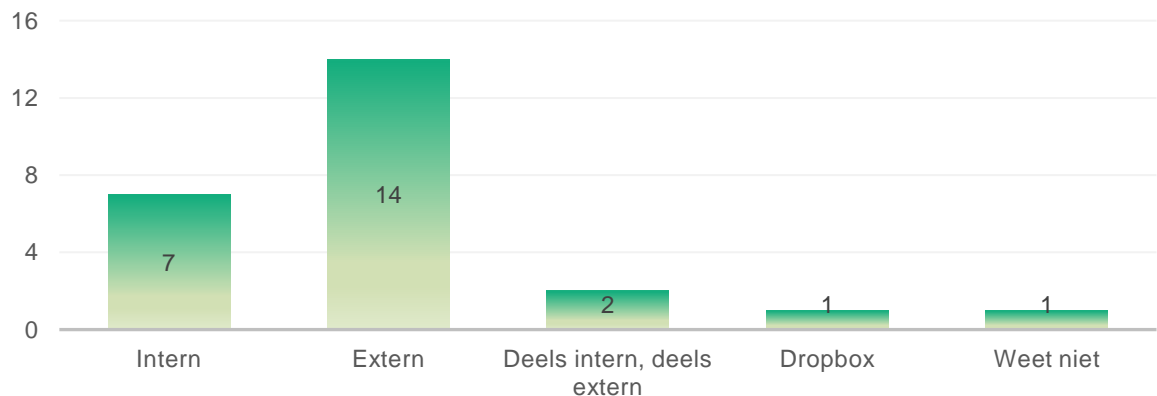
8. Wordt er regelmatig een back-up gemaakt?

Zo ja, hoe vaak wordt er een back-up gemaakt?

9. Waar wordt de back-up bewaard?

Conclusie

Hoe duurzaam en actueel is de digitalisering?

Geconcludeerd wordt dat de Utrechtse musea veel verschillende softwareapplicaties gebruiken voor de vastlegging van hun collecties. De versnippering – zeker ook het gebruik van het rudimentaire Excel – leidt ertoe dat deze collecties veelal onvoldoende deelbaar, bruikbaar en zichtbaar (kunnen) zijn voor het publiek.

Daarnaast concluderen we dat de meeste musea hun collectie op lokale dragers hebben staan (harde schijf, USB, et cetera), gedeeltelijk zonder (regelmatige) back-up. Dit is een risico voor de

houdbaarheid van deze gedigitaliseerde gegevens. Werkende computers met een floppydrive zijn tegenwoordig een zeldzaamheid, en dvd-drives zijn ook niet meer vanzelfsprekend. Dat iedere computer nu over een USB-aansluiting beschikt, is dus geen garantie dat dit over tien jaar nog steeds zo zal zijn. Informatie die nu veilig op een moderne drager staat, kan in de toekomst dus ontoegankelijk worden als er tussentijds geen actie wordt ondernomen.

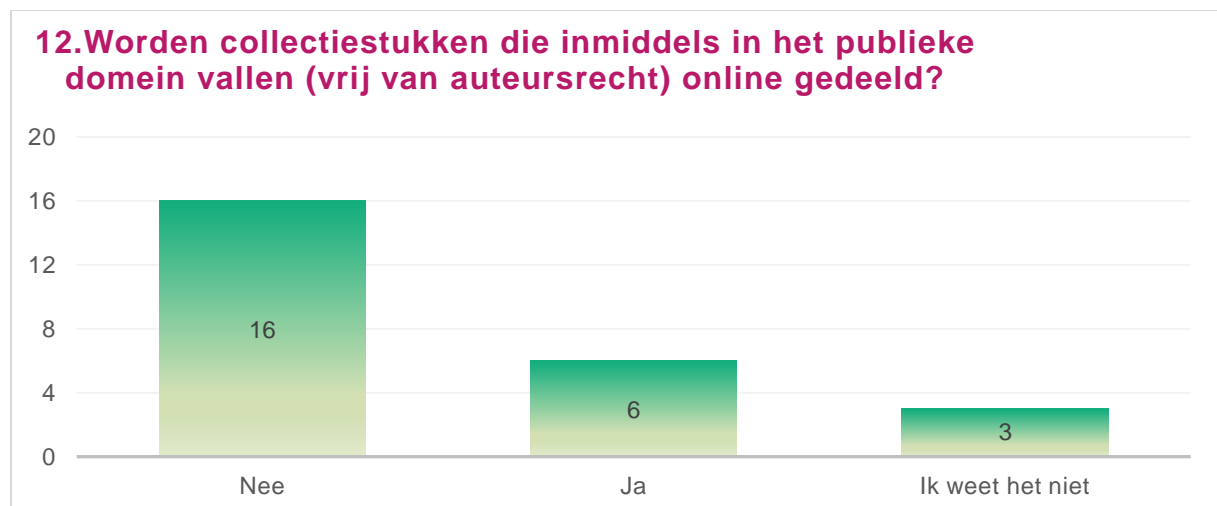
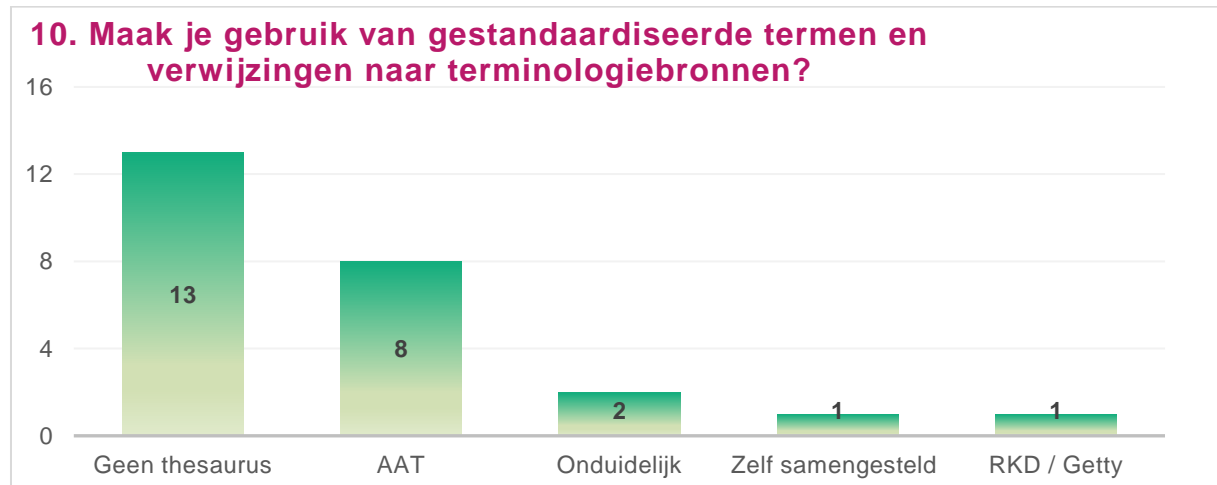
Tips

Er is veel keus op het gebied van [collectieregistratiesystemen](#) (CRS). En er zijn veel punten om rekening mee te houden bij de keuze ervan. Welke punten voor jouw organisatie zwaar wegen, hangt af van de doelen die je organisatie zich stelt. Het is daarom van belang eerst de eigen visie op collectie- en informatiebeheer op te stellen, of eventueel bij te werken. Op basis hiervan kan worden bepaald wat (zwaar) mee moet wegen bij de keuze voor een CRS. Zodra dat helder is, kun je met verschillende leveranciers in gesprek gaan, en een vergelijking tussen de verschillende CRS-en maken.

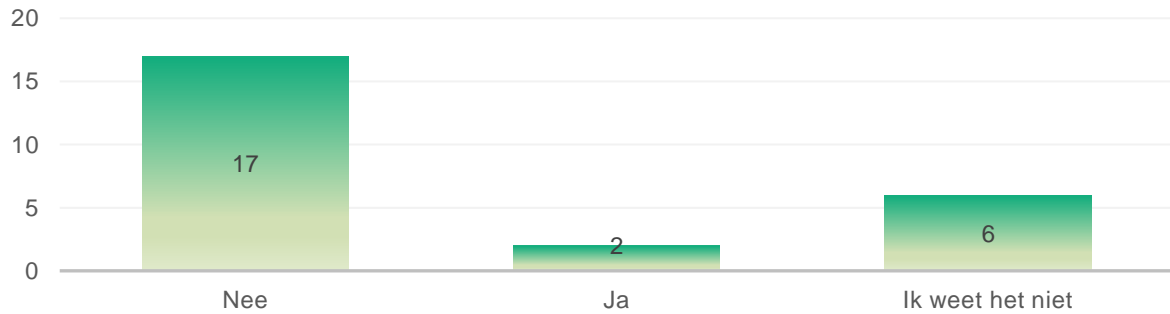
Zorg eventueel voor ondersteuning bij het gesprek met de leveranciers. Vraag bijvoorbeeld je digitaal-erfgoed-coach om mee te gaan. Binnenkort komt er een informatief document uit dat een hulp kan zijn bij een CRS-keuze.

Maak regelmatig een [back-up](#) van je CRS en bewaar die op een veilige plaats.

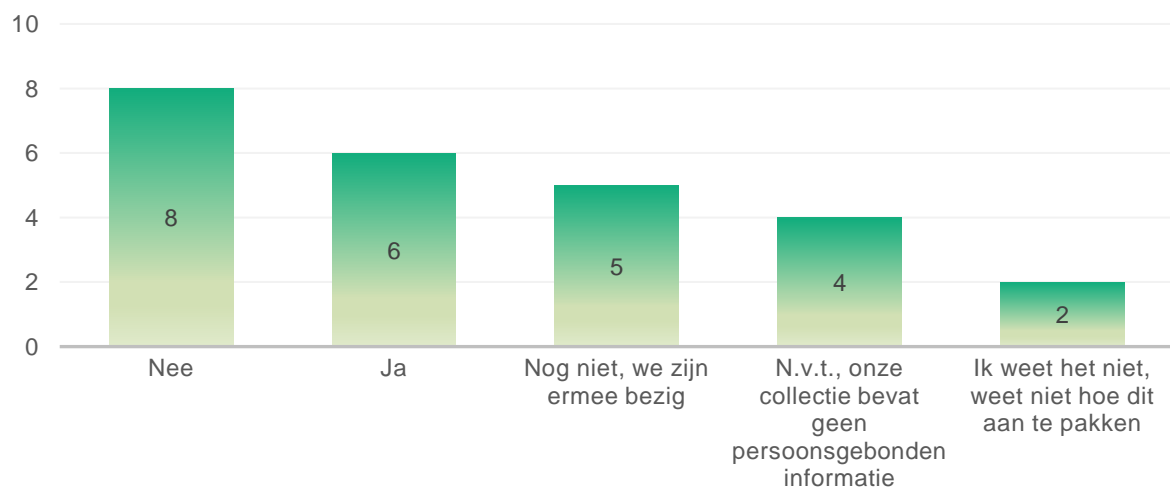
2.3 Hoe staat het met het (her)gebruik van de collectie? (vraag 10-15)

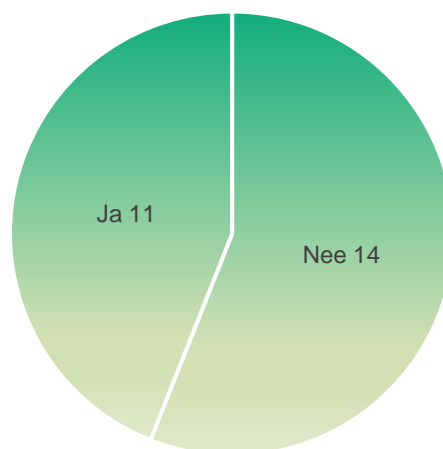
13. Deel je de collectie onder open licenties?

14. Zijn de privacyrechten (AVG) bekend en vastgelegd?

15. Maak je gebruik van een schenkings- of langdurige bruikleenovereenkomst waarin afspraken over auteursrecht, AVG, licenties en digitale gebruiksmogelijkheden zijn geregeld?

Conclusie

Hoe staat het met het (her)gebruik van de collectie?

We concluderen dat redelijk veel musea bekend zijn met termenlijsten, alhoewel er nog ruimte is voor verbetering. Dit is iets om rekening mee te houden bij toekomstige programmering van workshops en adviezen.

De meeste musea hebben de auteursrechten en de privacyrechten (AVG) van hun collecties nog niet uitgezocht en vastgelegd. Slechts twee musea geven aan hun collecties onder open licenties te delen. We concluderen hieruit dat de (open) toegankelijkheid en het gebruik van de digitale collecties in de provincie Utrecht nog zeer beperkt is.

Tips

Als beheerder van een collectie is het handig als je makkelijk kunt zoeken in de collectie en als duidelijk is wat je er wel en niet mee mag doen. Dat kan door in beschrijvingen gebruik te maken van standaardtermen en zaken als auteursrechten, licenties en AVG goed te regelen en vast te leggen. Dat is niet alleen handig voor je instelling, ook wordt het voor een gebruiker zo makkelijker om met je collectie aan de slag te gaan.

Als je standaardtermen gebruikt bij de beschrijving van je collectie, zijn items voor een gebruiker (en voor jezelf!) makkelijker terug te vinden. Het belangrijkste is om consequent te zijn. Maak dus afspraken over het gebruik van bepaalde woorden. Kies bijvoorbeeld voor rijwiel of fiets, huis of woning, fabriek of industrieel gebouw, WOII of Tweede Wereldoorlog. Het beste is als er gebruik wordt gemaakt van algemene lijsten, die ook andere erfgoedinstellingen gebruiken. Voor consistente beschrijvingen binnen diverse collecties is het toekennen van gestandaardiseerde trefwoorden en beschikbare [thesauri](#) (gecontroleerde trefwoordenlijsten met termen en definities uit een bepaald onderwerpsterrein) belangrijk.

Een voorwaarde om je collectie digitaal te tonen en beschikbaar te stellen is dat bekend is wie de auteursrechten heeft en dat daar zo nodig afspraken over gemaakt zijn. Alleen dan weet je wat je wel en niet online mag tonen. Zo voorkom je problemen en claims. Zie hiervoor de [informatie en verwijzingen over auteursrecht](#) op de website van Landschap Erfgoed Utrecht.

Bij het NDE is een [auteursrechtentool](#) in ontwikkeling die eind dit jaar beschikbaar komt.

Wil je meer weten, bekijk dan de [snelcursus auteursrecht](#).

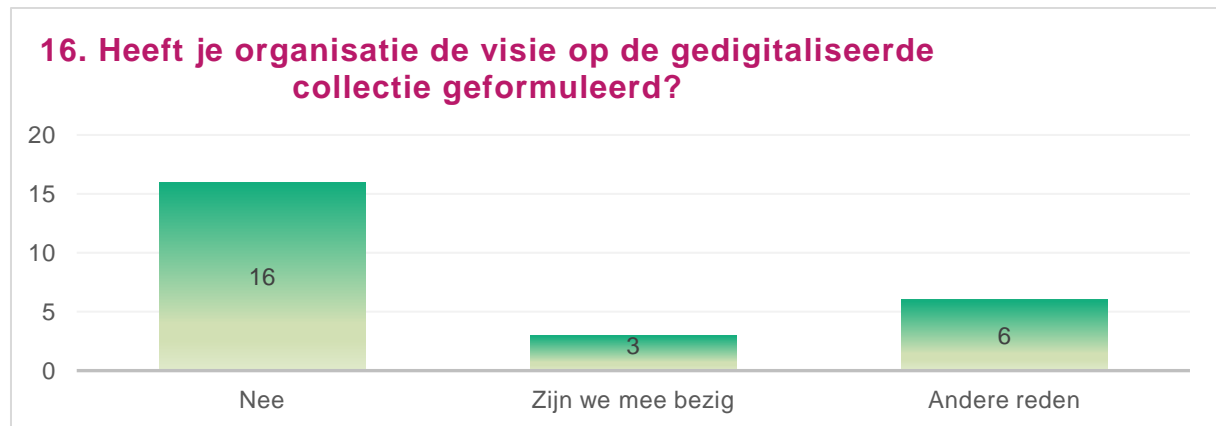
Een recente en belangrijke uitspraak van het Haagse Gerechtshof over het online plaatsen van anoniem uitgebrachte prentbriefkaarten lees je [hier](#).

Het is mogelijk dat collectiestukken in het publieke domein vallen. Dit betekent dat er geen auteursrecht meer op berust en dus mag je deze stukken laten zien op je website. Soms heeft een rechthebbende afstand gedaan van rechten onder bepaalde voorwaarden. Een veel gebruikte methode om dat vast te leggen zijn [Creative Commons](#).

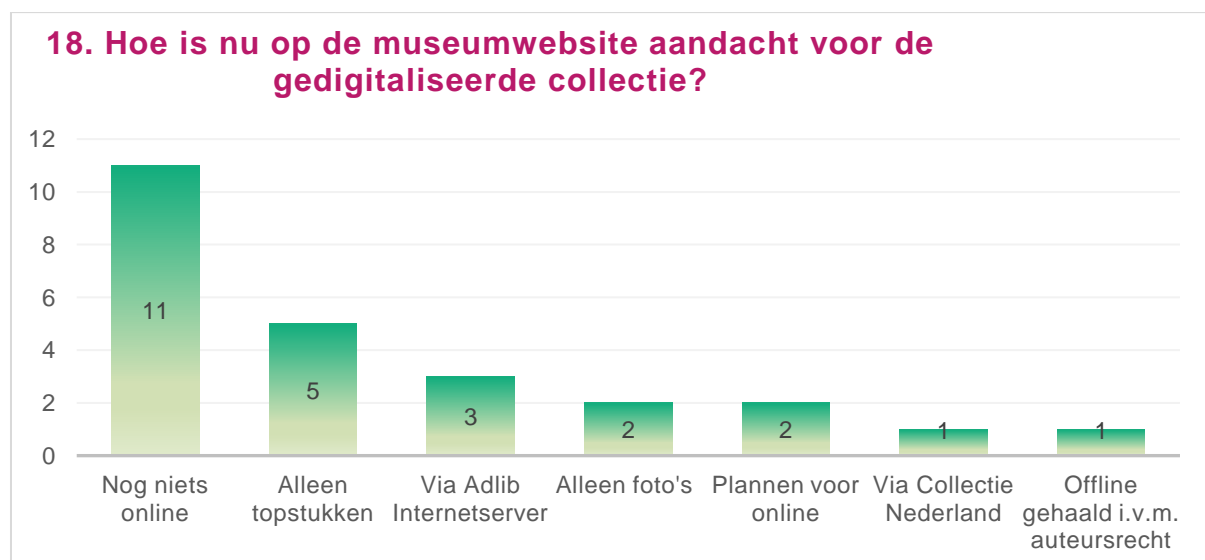
Denk na over hoe open je je collectie wilt delen. Wat mag een gebruiker ermee doen en wat niet? Denk daarbij vooral ook vanuit de gebruiker en wat het jou kan opleveren als iemand anders je collectie hergebruikt. Dit kan bijvoorbeeld als voordeel hebben dat jouw collectie / historische vereniging meer bekendheid krijgt en dus meer mensen bereikt.

Voor AVG-proof formats van een schenkings- en bruikleenovereenkomst zie [hier](#).

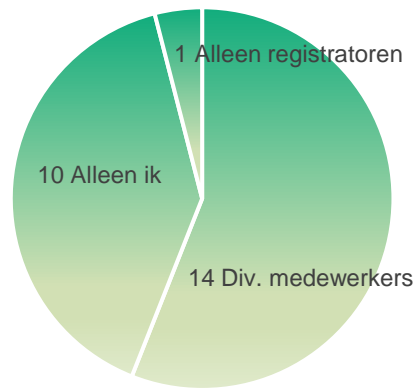
2.4 In hoeverre is er visie, beleid en hoe veel kennis is er? (vraag 16-23)

Twee musea die niet expliciet iets hadden aangevinkt maar er wel een opmerking over hadden geplaatst horen hier qua aantallen nog bij. Een gaf welhaast het ideale antwoord: “Zoveel mogelijk alles open, vindbaar en deelbaar en herbruikbaar via internet”. Het andere museum heeft een beperkte collectie en is vooral gericht op onderzoek.

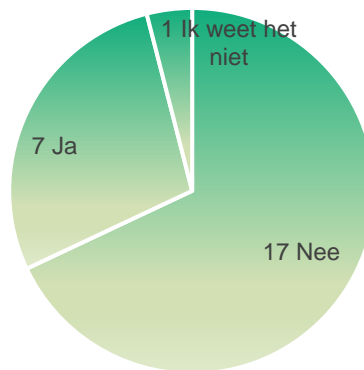

19. Wie heeft toegang tot de data?

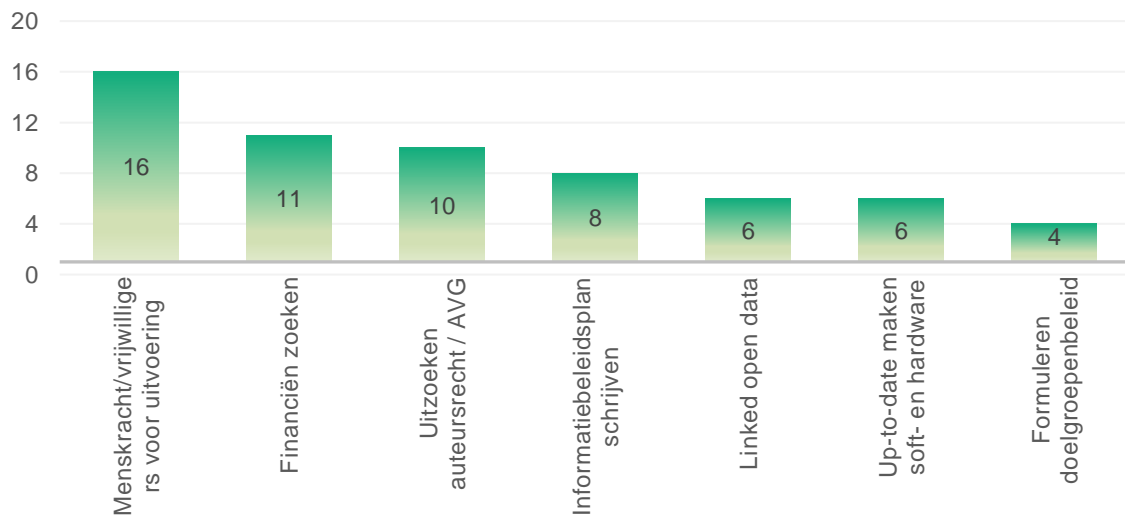

Onder "alleen ik" wordt vaak verstaan: betreffende medewerker/vrijwilliger (registrator), conservatoren en bestuursleden.

20. Is er budget opgenomen in de begroting voor digitalisering?

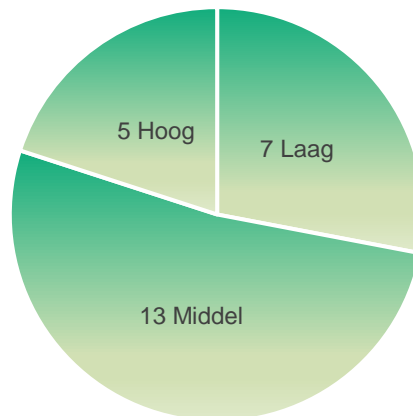
21. Waar is het meeste behoefte aan, welke stappen wil je zetten?

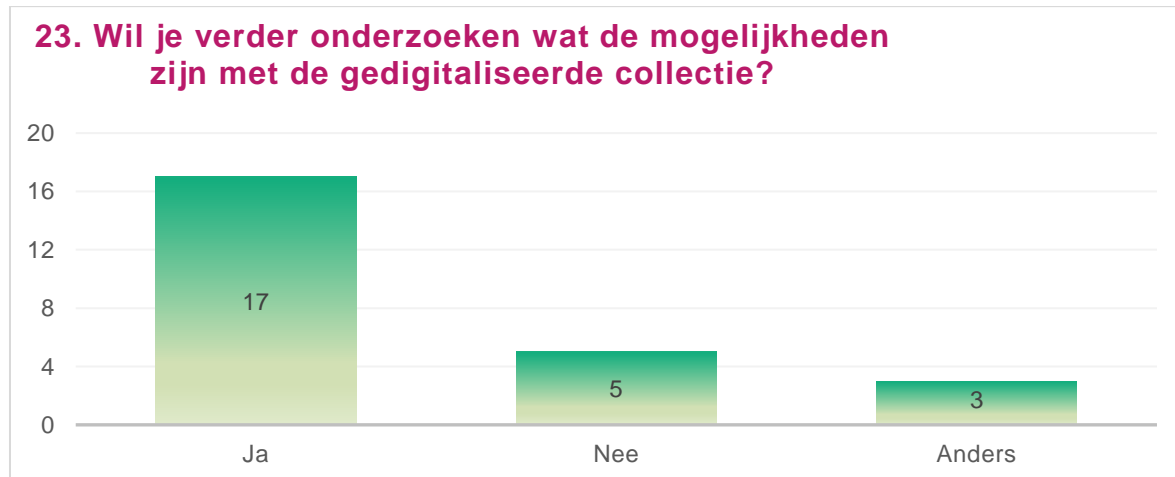

Overige vragen die gesteld werden:

- Hoe maak je je collectiegegevens zo breed mogelijk vindbaar voor hen die ernaar zoeken? Indexeert Google automatisch alle objectgegevens die de webcatalogus aanbiedt?
- Hoe kunnen we effectiever en goedkoper data digitaliseren en ontsluiten?
- Wat is het beste programma om collectie online te zetten?

22. Heeft digitalisering prioriteit binnen je organisatie?

Conclusie

Is er visie, beleid en hoeveel kennis is er?

De meeste musea zijn nog niet echt bezig met een langetermijnperspectief op hun gedigitaliseerde collectie. Ook een informatiebeleidsplan ontbreekt vaak nog.

Omdat veel lokale musea verbonden zijn met hun dorp, stad en/of gemeente, is het van belang dat ook de gemeenten in deze plannen betrokken worden.

Een opmerkelijk antwoord op de vraag of er een visie geformuleerd was over digitalisering kwam van een museum met een gemeentelijke collectie: "Nee, omdat de collectie in het bezit is van de gemeente". Er mag toch worden aangenomen dat er een bruikleenovereenkomst is voor een goed beheer? En hoort daar dan ook niet de digitale zichtbaarheid en bruikbaarheid bij voor de toekomst? En kan er sprake zijn van een gedeelde verantwoordelijkheid en een subsidie om die visie wel te formuleren en uit te werken?

Een thematische aanpak van digitalisering, het koppelen van diverse databestanden en daarmee het versterken van het verhaal richting het publiek, kan een mooie gemeentelijke presentatie van erfgoed betekenen. Dit kan ook van belang zijn voor de [Omgevingsvisie](#). Ter inspiratie wijzen we graag op de [Erfgoedprikken animatie](#) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

De meeste musea hebben of reserveren geen budget voor digitalisering. De lage prioriteit voor digitalisering komt vermoedelijk door (een combinatie van) het ontbreken van visie op de langere termijn, financiële middelen, kennis en menskracht bij de betreffende musea.

Veel musea hebben allerhande vragen over digitalisering. We concluderen een discrepantie tussen de nadruk die het NDE legt op het data-aspect en de digitaliseringsbehoefte in de praktijk. Bij de musea ligt deze namelijk niet alleen op data, maar óók op techniek, processen en kennis, vaardigheden, financiën, visie, beleid (prioriteit) en bemensing. Willen musea meer impact maken met digitalisering, dan zullen ze meer integraal naar de problematiek in de praktijk moeten kijken.

Hoopvol is dat de meeste musea graag verder willen onderzoeken wat de mogelijkheden zijn van digitalisering en hun digitale collectie. Dit opent de deur voor verdere samenwerking, scholing, et cetera.

Tips

Een visie op je digitale collectie en hoe je daarmee om wilt gaan, kan helpen bij het beantwoorden van allerlei digitaliseringsvraagstukken. Neem bijvoorbeeld de keuze van een collectieregistratiesysteem, het bepalen van licenties (in welke mate wil je dat je collectie (her)gebruikt kan worden), bij welke platforms je je eventueel wilt aansluiten, et cetera. Denk bijvoorbeeld na over de volgende vragen:

- Voor wie wil je je collectie digitaal beschikbaar stellen?
- Wat wil je daarmee bereiken?
- Welk deel van je collectie wil je digitaliseren (en in welke volgorde)?
- Welk bedrag wil je hieraan besteden?
- Welk collectieregistratiesysteem past het beste bij je doelstellingen en je budget?

Dit alles kun je vastleggen in een [informatiebeleidsplan](#).

2.5 Aanvullende vragen, wensen, tips, opmerkingen (vraag 24)

Een aantal musea heeft naast de toelichting bij de voorgaande vragen extra opmerkingen, wensen en vragen toegevoegd. Een paar voorbeelden:

Wij werken met drie verschillende databases (Adlib, Ninox en onze fotodatabase), we hebben momenteel veel vragen over nieuwe mogelijkheden om onze fotocollectie digitaal te ontsluiten (inclusief webwinkel), en ook willen we gewoon nog veel 'basisfoto's' invoegen in Adlib. Wel zijn al onze collectiestukken ontsloten via Adlib internetserver, maar nog lang niet alle objecten hebben een foto. Dit allemaal nog los van de opdracht die we zouden moeten vervullen om een nieuw digitaliseringsbeleid te formuleren: wat willen wij eigenlijk met onze gedigitaliseerde collecties bereiken en hoe?

Door de verplaatsing van het depot is er een achterstand ontstaan. We staan nu op het punt om een nieuwe collectiegroep te vormen, waarmee we stap voor stap zowel het fysieke collectiebeheer als de (digitale) toegankelijkheid van de collectie willen vergroten.

Subvraag is hoe je omgaat met collectiedigitalisering waar het om bruiklenen gaat.

Ik zou mijn collectie graag aandragen voor een grote provinciale database, in plaats van zelf het wiel uitvinden.

4. Conclusies

Uit het bovenstaande zijn de volgende algemene conclusies te trekken over de digitalisering van collecties van musea in de provincie Utrecht.

1. Hoewel de musea veel erfgoedmateriaal hebben gedigitaliseerd, is de toegang daartoe op de eigen website of op websites van derden (portals et cetera) nog beperkt voor een breed publiek. De vragenlijst was voor de coronacrisis uitgezet. We kunnen in ieder geval nu al concluderen dat de musea – helaas door een trieste aanleiding –in korte tijd heel anders zijn gaan denken over digitale zichtbaarheid en contact houden met het publiek als fysieke toegankelijkheid er even niet in zit.
2. De doelen waarom musea digitaliseren hangen met name samen met behoud. Dat een museum dit doet voor gebruiksdoeleinden en richting het publiek, wordt in de nulmeting veel minder of helemaal niet aangegeven. Daarmee lijkt dit ook aan te sluiten bij conclusie nummer 1. Vanuit het Netwerk Digitaal Erfgoed wordt als signaal afgegeven: Stap vanuit instellingsdenken naar het netwerkdenken. En dat is hier zeker van toepassing! Niet alleen intern gericht denken maar ook richting je samenwerkingspartners.
3. Bovengenoemde conclusies komen voort uit het feit dat er weinig tot geen informatiebeleid is uitgedacht en vastgelegd. Er is nauwelijks visie op wat een museum wil bereiken met de gedigitaliseerde collectie.
4. Het merendeel van de museumcollecties bestaat uit voorwerpen en beeldmateriaal. Het is interessant om te kijken welke connecties er gevormd kunnen worden met de collecties van archieven en historische verenigingen bij een thematische aanpak van digitalisering.
5. Adlib is het meest gebruikte collectieregistratieprogramma bij de ondervraagde musea. De Windows-applicatie is vervangen door de nieuwe webbased applicatie Axiell Collections. Omdat Adlib niet meer wordt ondersteund, zullen musea moeten overstappen naar Axiell Collections of een ander programma.
6. Er wordt nog beperkt gebruikgemaakt van thesauri. De AAT komt het meeste voor.
7. Niet verbazingwekkend zijn de auteursrechten een ingewikkeld aspect waarover veel voorlichting gewenst is. In mindere mate geldt dat voor de AVG en de manier waarop dit intern vastgelegd is.
8. Een van de grootste hindernissen die musea ervaren bij het uitvoeren van digitalisering en vervolgprojecten, is het ontbreken van menskracht (vrijwilligers). En dan met name als het gaat om kennis van dit vakgebied.
9. Er is animo om met digitalisering verder te gaan en zich te laten informeren.